

خبرنگاران ایران- سارا محسنی: نتیجه نظرسنجی می گفت: 69 درصد معتقدند که اینترنت باعث پیشرفت کار روزنامه نگاری شده است اما در مقابل از 31 درصد نظر مخالف هم به راحتی نمی توان گذشت.

همین چند ماه پیش بود که مجله «اکونومیست» در سایت خود نظرسنجی ای را راه انداخت و از روزنامه نگاران، کارشناسان رسانه و مردم پرسید: آیا اینترنت باعث پیشرفت فعالیت روزنامه نگاری شده است یا پس رفت آن؟

در طول ده روزی که این نظرسنجی برپا بود بسیاری از کارشناسان رسانه در این زمینه به اظهار نظرهای مخالف و موافق پرداختند.

برخی از مخالفان معتقد بودند که اینترنت روی کمیت روزنامه ها تاثیر گذاشته است. «نیکولاس کار» نویسنده، بلاگر و استاد دانشگاه برکلی در مطلبی که اکونومیست آن را منتشر کرد می گوید: «سرمقاله نویسی در رسانه های آمریکا از 60 هزار تا در سال 1992 به 40 هزار تا در سال 2009 کاهش یافته است. ضمن اینکه تعداد روزنامه نگاران در روزنامه ها بین 27 تا 33 درصد افت داشته است. اینترنت باعث شده تا بسیاری از روزنامه ها و مجله ها از انتشار بازمانند و این ضربه به کار روزنامه نگاری است.»

«جی روزن» نویسنده، بلاگر و استاد دانشگاه نیویورک اما به عنوان یک موافق می گوید: «اینترنت کار روزنامه نگاری را ارتقا داده چرا که هزینه ها به سمت صفر سوق پیدا کرده و کیفیت تولیدات را افزایش داده است. این باعث شده که بازار برای بازی کنندگان فضای بیشتری را باز کند و دیدگاه های بیشتری اجازه نشر پیدا کند.»

پیشینه «اینترنت» به ارتش آمریکا در دهه شصت میلادی باز می گردد. یک شبکه ارتباطی که در محدوده سازمان های نظامی به کار گرفته می شد. هنگامی که تقریباً دو دهه بعد، اقتصاد سرمایه داری همزمان با روند جهانی شدن به درستی تشخیص داد که از این اختراع بی همتا می توان در بازار، بهتر و بیشتر از ارتش سود برد، اینترنت نخست روانه شرکت های بزرگ، آنگاه نهادهای دولتی مهم و سپس خانه ها شد. امروز در جوامع باز، نه تنها کار و بار نسل جوان و زندگی شخصی شهروندان، بلکه چرخه تحرک اجتماعی بدون اینترنت، از کار باز می ایستد.

اینترنت در روزنامه نگاری هم تاثیرات زیادی به جا گذاشته است. اینترنت شیوه هایی نوین در روزنامه نگاری از لحاظ داده پردازی، تولید و انتشار اخبار، پدید آورده است. به اصطلاح رسانه های جدید، به مثابه رشته نوینی در صنعت رسانه ظهور کرده و فرصت های بی کران و همچنین تهدیدات زیادی را برای روزنامه نگاری و روزنامه نگاران ایجاد کرده اند. گویی اینترنت به یک شمشیر دولبه شبیه است.

«الاهه بقراط» روزنامه نگاری است که در وبلاگ خود به نام ژورنالیست در این باره می نویسد: «اینترنت پیامبر عصری است که با برقراری رابطه بین همگان، مناسبات سنتی و رایج را در طول کمتر از دو دهه اساساً به هم ریخت و شمار پیروانش را هیچ حد و مرزی، از هیچ نوعی، در بر نمی‌گیرد. تاریخ ارتباطات جهان به ماقبل اینترنت و پس از آن تقسیم می‌شود.»

اینترنت و خلاقیت در روزنامه نگاری

شمشیر دو لبه اینترنت در فعالیت روزنامه نگاری در ایران نیز تأثیرات گسترده ای داشته است. «حسین ر.» یکی از خبرنگاران است که نسبت به حضور اینترنت در تحریریه های روزنامه نگاری دید بسیار مثبتی دارد: «اینترنت بعد از تلگراف بزرگ ترین هدیه ای است که روزنامه نگاران دریافت کردند. افزایش سرعت در اطلاع رسانی، دسترسی بهتر به منابع، امکان تحقیق بیشتر و ... همه از موهبت هایی است که اینترنت به روزنامه نگاران ارزانی داشته است.»

او این نظر را به جامعه روزنامه نگاران ایرانی هم تعمیم می دهد و می گوید: «کافی است روزنامه نگاران اصول این حرفه مانند رعایت امانت، بی طرفی و دقت در صحت منابع را در نظر داشته باشند و به بهترین صورت از اینترنت استفاده کنند.»

حسین می گوید: «. قابلیت های چند رسانه ای اینترنت، روزنامه نگاران را وادار می کند که گزارش های خود را تا جایی که می توانند به صورت خلاقانه تري تولید کنند که قطعاً این اثر بر روزنامه نگاران ایرانی هم مشاهده می شود.»

اینترنت و تبصره هایش برای روزنامه نگاران ایرانی

از سوی دیگر «بهرز صمد بیگی» روزنامه نگاری که سال ها در تحریریه روزنامه های مختلف فعالیت کرده در این باره به سایت خبرنگاران ایران می گوید: «تاکید بر این که اینترنت نقش موثر و مفیدی در ارتقای روزنامه نگاری داشته، حرف تازه ای نیست. اما مختصات روزنامه نگاری در ایران، استفاده از اینترنت را هم واجد تبصره هایی کرده است که لزوماً به نفع روزنامه نگاری و روزنامه نگاران نیست.»

او سپس با نقل روایت روزنامه نگاران نسل پیش از انقلاب و نسل اول روزنامه نگاران پس از انقلاب و مقایسه آن با دوران فعلی می گوید: «در آن دوران خبرها شخصاً از سوی روزنامه نگار تهیه می شد و اختصاصی آن روزنامه بوده است اما در سال های اخیر و با رواج اینترنت و حضور پرشمار خبرگزاری ها و وبسایت های خبری، روزنامه های چاپی رقابت را برای انتشار دست اول به رسانه های سایبر و اگذار کرده اند چرا که خبر اگر تولیدی روزنامه نگار هم باشد، به دلیل فاصله زمانی تهیه تا نگارش، چاپ و انتشار یا توسط رسانه های اینترنتی منتشر شده و یا این که درصدی از اهمیت خود را از دست می دهد.»

صمد بیگی معتقد است که به این دلیل و برای جبران این ضعف، رویکرد تحلیلی و انتشار پرونده های چندجانبه درباره موضوعات خبری در دستور کار روزنامه های چاپی قرار گرفته است. تا اینجای کار اینترنت به عنوان کمک حال روزنامه نگار ظاهر شده و او

را از صرف وقت و هزینه بی‌مورد برای کسب خبر بی‌نیاز می‌کند تا بتواند انرژی و توان خود را برای تحلیل و نحوه ارائه خبر و گزارش صرف کند.

این خبرنگار که هم اکنون با برخی از سایت های اینترنتی فعالیت می‌کند به همان نقدی که یکی از کارشناسان رسانه در اکونومیست مطرح کرد اشاره دارد و مشکل اینترنت در روزنامه نگاری و به ویژه در تحریریه های کشور را اینگونه شرح می‌دهد: « ایراد در آنجا پیدا می‌شود که انتشار تحلیل و گزارش در روزنامه‌های منتقد هزینه‌زا شده است. روزنامه‌نگاران منتقد جای مانور کمی برای انتشار اخبار و تحلیل‌هایشان دارند. برخوردهای بیرونی و ترس مدیریت رسانه و شخص روزنامه‌نگار از توقیف، بازداشت و یا عواقب دیگر باعث می‌شود، صفحات روزنامه‌ها به درج اخبار خبرگزاری‌ها و پرهیز از انتشار حاشیه و تحلیل و تفسیر سوق پیدا کند. »

او اضافه می‌کند: «از اینجا سیکل معیوبی آغاز می‌شود؛ مدیریت رسانه با اتخاذ استراتژی اتکا به خبرگزاری‌ها و برای صرفه‌جویی در هزینه، از تعداد نیروهای تحریریه می‌کاهد. نیروهای باقیمانده با فشار کاری موجود، میزان حقوق دریافتی ناچیز، بی‌اعتنایی مدیریت به تهیه اخبار و مطالب غیراینترنتی، احتمال برخوردهای امنیتی و قضایی و ... انگیزه و امکان تهیه مطالب تولیدی و اختصاصی از قبیل گزارش‌های تحقیقی و میدانی را از دست می‌دهد.»

روزنامه نگاری شهروندی و اینترنت

اما پدیده ای به نام «روزنامه نگاری شهروندی» که با اینترنت ارتباط مستقیم دارد موضوعی است که هم حسین ر. و هم بهروز صمدیگی به آن اشاره دارند. گرچه نظرات مختلف است.

حسین در این باره می‌گوید: « به اعتقاد من، اینترنت نه تنها در گسترش که در پیدایش روزنامه نگاری شهروندی نقش داشت چرا که اگر وب جهانی نداشتیم هیچ‌گاه روزنامه‌نگاری شهروندی گسترش پیدا نمی‌کرد. بنابراین اینترنت ابزار و وسیله‌ای برای انتشار اطلاعات شد. به همین دلیل روزنامه‌نگاری شهروندی و اینترنت، همزاد، همراه و دوقلوهای جدانشدنی هستند.»

او این اعتقاد را دارد که در ایران هم به دلیل سرکوب روزنامه نگاری شهروندی رشد بیشتری پیدا کرده است. روزنامه نگاری ای که همه فعالیت خود را مدیون اینترنت است.

اما بهروز در نظری متفاوت معتقد است: « سوبه‌های مفید اینترنت در حال حاضر به قابلیت جستجوی اینترنتی و کپی برداشتن از مطالب موجود و یا استفاده از اخبار خبرگزاری‌ها و وبسایت‌های خبری محدود شده و به دلیل خط قرمزهای فراوان و وضعیت پلیسی حاکم بر روزنامه‌ها و ترس و بیم دائمی از برخورد، اساساً امکان بهره‌گیری از روزنامه‌نگاری شهروندی به عنوان شاخه‌ای جدید که فرزند پیوند اینترنت و روزنامه‌نگاری حرفه‌ای است- وجود ندارد.»

اینترنت و نقش چند رسانه ای در جامعه ایران

الاهه بقراط در مقاله ای با عنوان «حرمت روزنامه نگاری» به این موضوع در بین روزنامه نگاران ایرانی با دیدگاهی متفاوت پرداخته و معتقد است: «اینترنت در جامعه امروز ایران نقش اول رسانه‌ای را بازی نمی‌کند. رادیو و تلویزیون و آنگاه مطبوعات، هم به دلایل فنی و هم از نظر وجود بیسواد، هنوز بیشترین نقش رسانه‌ای را بازی می‌کنند.»

او می‌گوید: «حرمت روزنامه‌نگار و روزنامه‌نگاری در میان ایرانیان در فضای اینترنت زیر پا نهاده می‌شود.» و سپس می‌گوید: «به این دلیل می‌گویم «ایرانیان» چون به دلیل شرایط حاکم بر ایران و هم چنین به دلیل پراکندگی آنان در خارج کشور، آنها در عمل از هر دو جهان آزادند! به این معنی که اگر در جوامع آزاد و قانونمند، شهروندان و فعالیت‌های آنها، هر یک در جای واقعی خود قرار می‌گیرند و در عین حال یک رابطه قانونمند بر مناسبات آنها جاریست، در مورد ایرانیان به دلیل شرایط سرکوب در داخل که سبب مخفی‌کاری آنها می‌شود و در خارج که به دلیل عدم کنترل جامعه میزبان بر انتشارات فارسی‌زبان می‌توانند با هر ادعایی هر آنچه می‌خواهند منتشر کنند (مگر اینکه شکایتی صورت گیرد) هیچ چیز در جای خود قرار نمی‌گیرد.» .الاهه بقراط با اشاره به آسیب های دیگر اینترنت در فعالیت روزنامه نگاری در ایران به انبوه سایت‌های سیاسی که از سوی افراد یا احزابی که به فعالیت سیاسی و حزبی مشغول هستند اشاره می‌کند و می‌گوید: این سایت ها تولید مستقل روزنامه‌نگاری ندارند بلکه اخبار را به طور گزینشی از منابع دیگر، کپی و نقل می‌کنند و مقالاتی را منتشر می‌کنند که در خط سیاسی آنهاست.

چه بخواهیم و چه نخواهیم اینترنت ماهیت روزنامه نگاری را تغییر داده است. تغییرات ایجاد شده به واسطه امکانات فنی، به نقش ها و کارکردهای این حرفه تعریف دوباره ای می دهد. روزنامه ها به سویی آنلاین شدن حرکت کرده و نقش های سنتی آن ها به تدریج کمرنگ تر می شود.

منابعی که در این گزارش از آنها استفاده شد:

•مجله اکونومیست، نظرسنجی درباره نقش اینترنت در روزنامه نگاری

<http://www.economist.com/debate/day...>

•در حرمت روزنامه نگاری، الاهی بقراط

<http://www.alefba.com/Articles/2012>

منبع: http://khabarnegaran.info/article.php3?id_article=937